

De politieke situatie in Hongarije na de parlementsverkiezingen

Annamária Artner en Péter Szigeti

Alvorens in te gaan op de resultaten van de parlementsverkiezingen van 6 april 2014 in Hongarije is het gewenst in het kort duidelijk te maken hetgeen er de afgelopen decennia in onze samenleving is gebeurd.

Na de overgang van het socialisme naar het kapitalisme verloor de Hongaarse economie haar traditionele markten voor de meeste landbouwproducten en door de opheffing van het coöperatief stelsel in de landbouw is het staatsbedrijf hier vernietigd en de landbouwstructuur versnipperd terwijl de concurrentie als gevolg van de importen tevens is groter geworden. De Hongaarse industrie beleefde een kaalslag, en de kleine en middelgrote ondernemingen die ervoor in de plaats kwamen, zijn zwakker of ze zijn door buitenlandse bedrijven overgenomen of vervangen. Eenderde van de bevolking geraakte meteen in de armoede verzeild of ze vond een inkomen via zwarte activiteiten of ze moest op een werkloosheidsuitkering terugvallen. Voorts leefden velen in een staat van onzekerheid met betrekking tot het behoud van hun arbeidsplaats.

Belastingontduiking gebeurde vooral in de internationale handel waar de maffia in opereerde. Intussen leverde de politieke elite – op enkele uitzonderingen na – onderling slag voor eigen gewin.

In 2008 brak dan de internationale financiële en economische crisis uit die de regerende coalitie van socialisten en liberalen tot het accepteren van de

Het moet duidelijk zijn dat de bevolking verarmd is, dat daarmee ook het grootste gedeelte van haar identiteit is verdwenen en dat daardoor de beloften van de oppositie om de democratie en de wettelijkheid te herstellen, niet zijn aangeslagen. Deze programmapunten verwijzen immers niet naar de economische toestand, naar de werkgelegenheid en naar de sociale onzekerheid.

Europese begrotingsnormen en het respecteren van de kapitalistische belangen dwong. Mede daarom werd de dertiende pensioenmaand en de dertiende maand van de ambtenaren afgeschaft, werden de lonen in de publieke sector bevroren en ging de pensioengerechtigde leeftijd omhoog.

Er gebeurde in Hongarije niets anders dan hetgeen ook in andere Europese landen gebeurde en waar de regeringen bezuinigingsmaatregelen afkondigden, waardoor een verschuiving naar rechts in de samenleving gebeurde. Maar dat alles gebeurde wel meer geprononceerd in de arme landen van Europa. Dit sociaal-economisch beleid werd vanaf 2010 door de nieuwe rechtse regering van het conservatieve Fidesz o.l.v. Viktor Orbán gecontinueerd, maar dan wel in het belang van anderssoortige maatschappelijke krachten. De nadruk werd op de huizenbezitters, op het kapitaal en op de eigenaren daarvan gelegd.

Tussen 2010 en 2014 is het aandeel van de bevolking dat in armoede en uitsluiting leeft, van 29,9 procent naar 33,5 procent gestegen. Voor kinderen van 6 jaar steeg dat aandeel van 37,1 procent

naar 42,4 procent en van de 65-plussers van 16,8 procent naar 19 procent. De Gini-coëfficiënt, de indicator van de inkomensongelijkheid dus, ging van 24,1 procent naar 28 procent. De inkomensachteruitgang is dus nu aanmerkelijk hoger dan tijdens de periode vóór de crisis. In 2011-12 werden ook het belastingstelsel en de werkloosheidsuitkeringen in neoconservatieve zin aangepast. De duur van de uitkeringsgerechtigde periode daalde en de som van de uitkeringen verminderde met 16 procent; de bovengrens van de reguliere sociale uitkeringen daalde met gemiddeld 30 procent, terwijl 20 procent van de werkzoekenden geen recht op een werkloosheidsuitkering meer hadden en ze voordien slechts recht op 3 tot 9 maanden met een lage uitkering konden hebben. Het recht om op sociale steunmaatregelen, ook in termen van openbare onderstand (d.w.z. via de voedselbank), beroep te kunnen doen, werd sterk beknot.

Om het verlies aan miljarden forinten aan inkomsten als gevolg van de invoering van de flat rate voor de personenbelasting te compenseren, werden, al of niet direct of via een omweg, speciale belastingen ingevoerd, waardoor het vrij besteedbaar inkomen van de meeste mensen daalde. In 2012 lag het reëel inkomen per capita – wat overeenstemt met de werkelijke consumptie per hoofd van de bevolking – lager dan in 2009.

Men stelt ook een sterkere inkomensdifferentiatie in de arbeidersklasse zelf vast. Er is een toenemend verschil tussen de lonen van mannen en vrouwen

(in 2010: 15,9 procent; in 2012: 17 procent, maar de openbare dienst van de sociale zekerheid meent dat het aandeel van werkers dat buiten het socialezekerheidsstelsel valt van 17,6 procent naar 20,1 procent is toegenomen) en ook dat de verschillen tussen de lonen uitbetaald in de sectoren die van overheidsbegroting afhankelijk zijn en die in de marktsectoren groter zijn geworden. De verschillen tussen de lonen van de kenniswerkers en de handarbeiders enerzijds en de winsten anderzijds zijn gestegen. Voor de meeste werkers in de publieke sector zijn de lonen in relatieve en absolute termen in vergelijking met de winsten het hardste achteruitgegaan.

De officiële slogan die luidt dat de veranderingen het sterkste ten voordele van de “middenklasse” is gebeurd, is onjuist. Blijkens gegevens uit januari 2011 hebben de 10.000 leden behorende tot de hoogste-inkomensgroep, zich het meeste verrijkt, terwijl de grote meerderheid van de middenklassen (de leraren, dokters, lagere ambtenaren en bedienden, de gepensioneerden uit deze categorieën) wegens allerlei maatregelen met betrekking tot de kindbijslag, de fiscale gezinsvoordelen, de vlaktaks, het belastingkrediet ten bate van de laagste belastingsschijven en de BTW-verhoging van 25 procent

tot 27 procent niet hiervan heeft geprofiteerd. Hun inkomen is in bepaalde gevallen zelfs gedaald. Ouders met een kind kunnen profiteren van een belastingkorting, maar de hogere-inkomensgroepen met meerdere kinderen profiteren daarvan nog het meeste. In 2013 hadden de acht laagste inkomensdecielen in vergelijking met 2010 hun gezamenlijke inkomen zien dalen, terwijl het negende inkomensdeciel het aandeel met 0,3 procent heeft zien stijgen en het hoogste inkomensdeciel zijn inkomen met 2,6 procent zag toenemen. Als gevolg hiervan zag men dat het aandeel van de bovenste laag en de

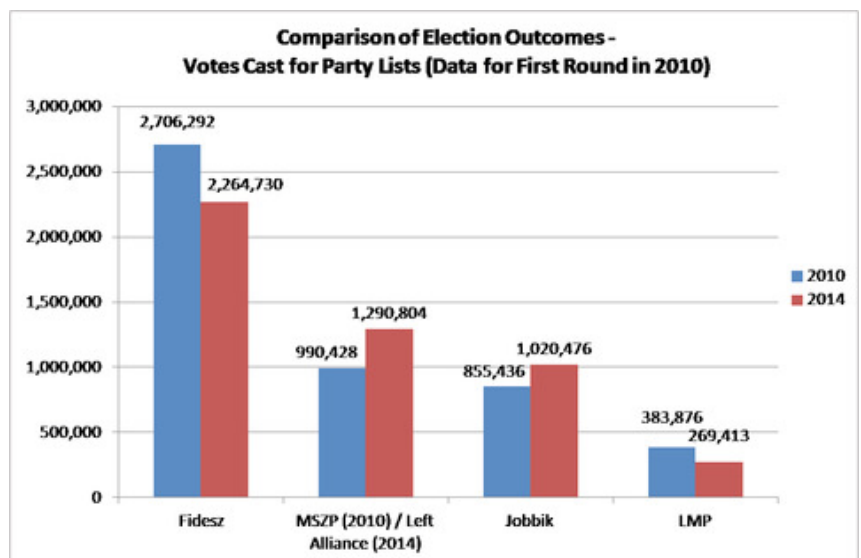
onderste laag van de inkomensgroepen tussen 2010 en 2013 was toegenomen. Tijdens de centrumlinkse regering tussen 2005 en 2010 was deze trend nog precies omgekeerd, ook al zag men in 2006 een “knik” in deze trend; daarna is de inkomensverdeling ten voordele van de hoogste inkomensdeciel veranderd.

De nationaal-conservatieve coalitie voerde daarna met alle machtsmiddelen die haar ter beschikking stonden een offensief om de media met haar nationale, klerikale, “gezinsgeoriënteerde” slogans en beloften te overstelpen. Het tot tegenstander verklaren van het IMF en Brussel en militante acties tegen de banken dienden om via een demagogische propaganda de onvrede van de bevolking tegen deze “onderdrukkers” te kanaliseren. Om de regeringsmeerderheid voor de komende verkiezingen veilig te stellen werd aan de Hongaren die in het buitenland leefden het stemrecht gegarandeerd en de “nationale” retoriek dienaangaande ook aangescherpt.

Het is in deze omstandigheden dat in 2014 verkiezingen plaatsvonden.

De rechtse partijen wonnen – zoals in 2010 (zie *Grafiek 1*) – met een afgetekende meerderheid de

Grafiek 1:

Tabel: Verkiezingsuitslag van 6 april 2014 voor het Hongaars Parlement ¹

Partijen	Lijststemmen			District-stemmen		Totaal Zetels	
	stemmen	%	zetels	stemmen	zetels	zetels	%
Fidesz Magyar Polgári Szövetség (Fidesz Hongaarse Burgerpartij) – KDNP Kereszténydemokrata Néppárt (Christendemokratische Volkspartij)	2.135.891	44,54	37	2.097.882	96	133	66,83
Összefogás Párt (Eenheid)	1.246.465	25,99	28	1,273,275	10	38	19,10
Jobbik Magyarországért Mozlagom (Rechtse Beweging voor een Beter Hongarije)	985.029	20,54	23	967.127	0	23	11,56
LMP Lehet Más a Politika (Voor een Andere Politiek)	252.373	5,26	5	229.747	0	5	2,51

parlementsverkiezingen. Van de kiezers in het buitenland (123.000) die per brief stemden, reef Orbán – met dank aan zijn eigen kiesmaatregel – 95 procent van deze stemmen binnen, wat net voor één parlamentszetel volstond om daarmee een tweederde meerderheid in het parlement te behalen. Zo kon hij de ruk naar rechts uit 2010 in eigen voordeel stabiliseren, want samen met de partij van uiterst rechts (*Jobbik*) behaalde rechts nu 3,284 miljoen stemmen, tegenover de helft daarvan ofwel 1,559 miljoen stemmen voor de niet-rechtse partijen (inclusief Eenheid en de groenen van de LMP). Maar indien de zetels proportioneel waren verdeeld geweest, dan had de uitslag er helemaal anders uitgezien.

Het kiesstelsel is immers dusdanig veranderd zodat de coalitie van Orbán minder stemmen voor een parlamentszetel nodig heeft dan de andere partijen. Zo kwam Orbán aan zijn tweederde meerderheid. Dat gebeurde doordat hij het kiesstelsel in het voordeel van *Fidesz* had veranderd. Dat verklaart dus alsnog de grote overwinning van *Fidesz*. Doch in vergelijking met 2010 verloor *Fidesz* wel 450.000 stemmen, wat meer is dan de stemmenwinst van *Jobbik*. Het anti-semitische *Jobbik*, dat tevens anti-Roma en anti-EU is, kreeg 1,2 miljoen stemmen, d.w.z. 165.000 stemmen meer dan in 2010, met vooral een stemmenaanwas in de

crisisgebieden in het noordoosten en het zuidwesten van Hongarije en in de hoofdstad, waar links zich alsnog electoraal goed wist te herstellen.

De links-liberale oppositie is echter in een problematisch positie terechtgekomen.

Dat komt mede door het nieuwe kiesstelsel dat nu van kracht is. Er zijn nu nog maar 199 parlamentszetels te verdelen in plaats van vroeger 386. Dat heeft tot het verknippen en samenvoegen van kiesdistricten geleid, wat uiteraard niet altijd in het voordeel van de linkse oppositie is gebeurd. De hoofdstad die overwegend links pleegt te stemmen, kreeg 18 van de 106 kiesdistricten toegekend, waarvan *Fidesz* er door wat knip- en plakwerk 8 in bezit kon krijgen. De links-liberale oppositie moest in Boedapest normaal een kans maken om meer zetels binnen te rijden. Het feit dat *Fidesz* in het land 450.000 kiezers heeft verloren, wees op de mogelijkheid om Orbán ten val te brengen, maar dan had men er wel moeten voor zorgen dat de opkomst ditmaal ook hoger was dan vier jaren geleden.

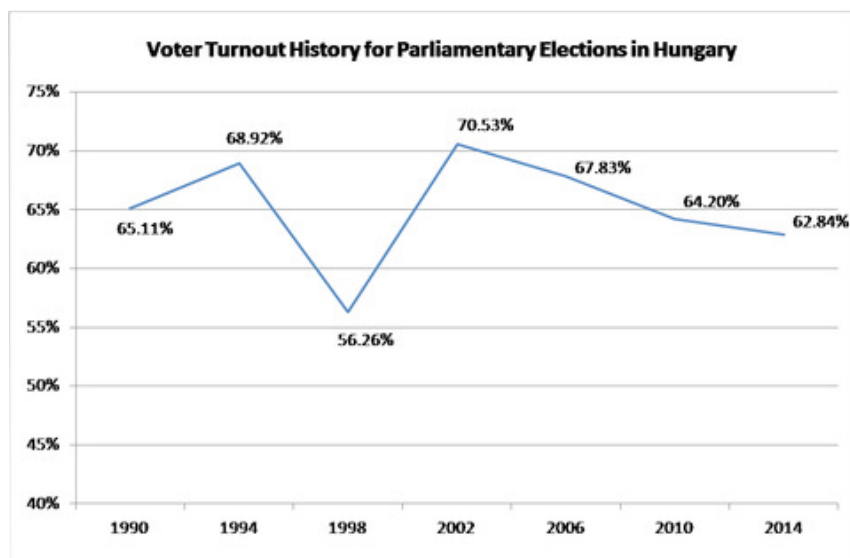
Doch de regeringstroepen lagen al die tijd in de peilingen voor op de verzamelde oppositie. De oppositie kon

allicht ook niet meer stemmen binnenhalen dan haar samenstellende delen apart.

Het resultaat (zie *Tabel*) was dat van de 199 zetels in het nieuwe parlement er 133 naar de coalitie van *Fidesz* en de KDNP (*Kereszténydemokrata Néppárt* - Christendemokratische Volkspartij) is gegaan, wat exact genoeg is voor een gekwalificeerde meerderheid van tweederde. Dan gaan er 38 zetels naar de kartellijst *Összefogás* (Eenheid) [met MSZP (*Magyar Szocialista Párt* – Hongaarse Socialistische Partij), *Együtt 2014* (Samen 2014²), PM (*Párbeszéd Magyarországért* – Dialoog voor Hongarije³), DK (*Demokratikus Koalicó* – Democratische Coalitie⁴) en de Hongaarse Liberale Partij (*Magyar Liberális Párt*⁵)], 23 zetels gaan naar *Jobbik* en 5 gaan naar de liberale groenen (van de LMP *Lehet Más a Politika* – Voor een Andere Politiek⁶) die, ondanks een recente dissidentie, toch nog de kiesdrempel van 5 procent konden nemen. Vraag is voorts of de oppositiepartijen in het Parlement één fractie gaan vormen of niet. Men moet in elk geval minstens 5 zetels voor het vormen van een fractie hebben.⁷

De linkerzijde kon aanvankelijk door de tegenstellingen tussen de prominente persoonlijkheden niet tot overeenstemming komen over de vorming van

Grafiek 2:

een gezamenlijke lijst. Dat gebeurde pas heel laat.

Voor het falen van de oppositie kunnen twee oorzaken worden aangevoerd.

Ten eerste konden de regerende partijen wegens hun tweederdemeerderheid zonder overeenstemming met de oppositie doen wat ze wilden bij het veranderen van het kiesstelsel.

Ten tweede kon de meerderheid gedurende vier jaren onafgebroken en op superieure manier middelen, kapitaal en informatie inzetten om een partijdi-ge en antipluralistische tendens door te zetten, waardoor de regerende partijen met hun grote financiële middelen en media-aandacht hun superioriteit konden vestigen.

Dit alles is ongetwijfeld waar, maar we moeten het linkse verlies eveneens bekijken in termen van brede maatschappelijke trends.

Waarom kon de christennationalistische, autoritaire en economisch-moralistische filosofie het neoconservatieve regime stabiliseren? Waarom was de participatiegraad zo laag (62 procent) (zie *Grafiek 2*). Aan de ene kant zijn

brede massa's de politieke elite beu, maar waarom kan Orbán het Hongaarse nationalisme in de 21ste eeuw nog als de nationale ideologie gebruiken om de massa achter zich te mobiliseren?

“Het nationalisme is bestemd voor een compleet bezopen massa die niet weet wat ze mist en wat goed voor ze is. Door domheid geslagen... komt de dood door dat nationalistisch gebral het land binnen”, om hier de dichter Endre Ady (1906) te citeren. Want het nationalisme heeft dus een voedingsbodemp gevonden voor de coördinatie van de mobilisatie tegen de globalisering en tegen de invloed van de EU.

Maar laten we nu de meer algemene gebeurtenissen van de laatste tijd eens in historisch perspectief plaatsen.

Het moet duidelijk zijn dat de bevolking verarmd is, dat daarmee ook het grootste gedeelte van haar identiteit is verdwenen en dat daardoor de beloften van de oppositie om de democratie en de wettelijkheid te herstellen, niet zijn aangeslagen. Deze programmapunten verwijzen immers niet naar de economische toestand, naar de werkgelegenheid en naar de sociale onzekerheid. Omdat de meerderheid van de bevolking in armoede en onzekerheid leeft, vormen de eisen rond de democratisch

burgerlijke samenleving geen alternatief voor de nationaal autoritaire arrangementen van de regering.

Het huidige sociaal-economische systeem is niet bij machte om enige mate van bestaanszekerheid te bieden, omdat door toedoen – maar niet exclusief – van de activiteiten van de voorgaande sociaal-liberale regeringsploegen de Hongaarse economie werd verzwakt doordat deze laatste door de privatiseringen en door de zwakte van het Hongaarse kapitaal ten bate van het buitenslands kapitaal aan de wereldmarkt is blootgesteld. Wegens deze omstandigheden kon het regime van Orbán ontstaan en pogen om het nationale kapitaal te versterken door de zwakkeren en de ontevreden en aan te spreken of misschien de verarmde bevolking te pacificeren door goedkope arbeidskrachten in te zetten om zodoende de financiële situatie te verbeteren.

De ideologie die het regime met behulp van intellectuele kringen heeft ontworpen en met behulp van symboliek illustreert, vertoont kenmerken die naar de tijd van Horthy verwijzen, om zo een eigen economisch en sociaal beleid historisch te kunnen legitimeren, zodat Hongarije zich het recht mag voorbehouden om zo aan het nationale kapitaal voor het maken van winsten gunstigere regelingen en kansen te bieden. Dat kan des te gemakkelijker daar de nationaal conservatieve en de liberale politieke krachten tijdens de afgelopen 25 jaren systematisch de economische periferisering samen hebben bevorderd, en tevens de linkse, systeemkritische reflectie op het geestelijke leven en de ware sociale gelijkheid en solidariteit uit het publieke discours hebben gebannen. Het in diskrediet brengen van de socialistische opvattingen begon tientallen jaren geleden al en is nu geperfectioneerd.

In de centrum-linkse sociaal-democratische partij MSZP hield het sociaal-liberalisme op met de derde politieke aantrekkingspool te zijn. De partij is evenals vier jaar geleden weer de

verliezer van de verkiezingen, ook al heeft ze ditmaal een vijfpartijencoalitie gevormd. Maar van die vijf partijen zijn er wel twee afsplitsingen van de MSZP.⁸ Deze centrum-linkse coalitie kon dus niet aan de verwachtingen voldoen. Waardoor de komende vier jaar de toestand niet is veranderd.

Volkomen verlaten is het volkse, democratische beeld dat Gyula Horn (1994-98) ooit had uitgedragen. Daardoor zijn we goed op weg naar een heruitgave van het politiek gesegmenteerde Hongarije van tussen de twee wereldoorlogen: er bestaat geen echt links tegengewicht meer om een “nationale” strijd tegen de burgerlijke krachten aan te binden. Tegen deze dominante intellectuele en politieke trends en sociale issues van deze kapitalistische reorganisatie in, zal men niettemin terug naar het volk van Hongarije moeten gaan ten einde zo een kritisch, links front te kunnen vormen. Echter, om dit te realiseren moet men voor de sociale en politieke zelfverdediging ook beroep kunnen doen op bewuste en georganiseerde krachten. Maar die hebben zich vandaag helaas nog niet aangediend. De overheersende ideologieën en instellingen – de pers, de kerk, het onderwijs, de media – bespelen intussen andere registers.

Zo ziet het sociaal-politieke landschap er nu uit nadat de semiperiferie 25 jaren geleden met een oligarchisch kapitalisme vorm heeft gekregen.

(Vertaling: André Mommen)

Noten:

¹ Er doen altijd de drie zogenaamde “historische partijen” mee aan de verkiezingen, nl. de Kleine-Boeren Partij (Független Kisgazdapárt – FKGP), de Hongaarse Sociaal-Democratische Partij (Magyar Szociáldemokraták Pártja – MSZDP) en de Hongaarse Arbeiderspartij (Magyar Munkáspárt – MKP, tot verleden jaar nog de Hongaarse Communistische Partij).

² *Együtt – a Korszakváltók Pártja* (nu E14) werd op 26 oktober 2012 opgericht. Wordt door de socialistische ex-premier (2009-10) en investeringsbankier György Gordon Bajnai geleid die een coalitie sloot met de groen-liberale PM.

³ PM is een groen-liberale partij die zich in februari 2013 van de LMP heeft afgesplitst.

⁴ DK wordt door de ex-premier Ferenc Gyurcsány geleid. In 2010 vormde hij binnen de MSZP een platform en op 22 oktober 2011 ging hij samen met enkele parlementsleden met de DK (voortgekomen uit de al bestaande *Demokrata Párt*) in zee.

⁵ Op 27 april 2013 gesticht en geleid door Gábor Fodor, ex-parlementslid en ex-voorzitter van de inmiddels verdwenen liberale Alliantie van Vrije Democraten (SZDSZ).

⁶ Opgericht in 2009 en behaalde bij de parlementsverkiezingen van 2010 5 zetels.

⁷ De liberalen hebben maar 1 verkozene, nl. Gábor Fodor, E14-PM en DK hebben elk 4 verkozenen en om een fractie te kunnen vormen zouden ze allebei wel in Fodor kunnen geloven.

⁸ Het betreft hier de liberale DK en de liberale *Együtt*.